

فاطمه در آینه فقه

محمد حاکم آینه حقیقه

احمد مبلغی

۱- سایت تخصصی حضرت فاطمه سلام الله علیها - گروه فرهنگی محدثه

www.mohaddaseh.ir

info@mohaddaseh.ir

mohaddaseh@gmail.com

فهرست:

- مقدمه
- آگاهی و شناخت نسبت به فاطمه
- اسوه‌پذیری از فاطمه
- بزرگداشت ولادت زهرا
- بزرگداشت روز ازدواج فاطمه
- بزرگداشت روز شهادت فاطمه
- بزرگداشت نام فاطمه
- تسبیح فاطمه
 - کیفیت تسبیح فاطمه
 - چرا تسبیح فاطمه نام گرفته است
 - اهمیت تسبیح فاطمه
 - وقت و موارد تسبیح
 - احکام تسبیح فاطمه
- توسل به فاطمه

• [جلب رضای فاطمه](#)

• [دروغ بستن به فاطمه](#)

• [دعای فاطمه](#)

• [دوستی فاطمه](#)

• [زیارت فاطمه](#)

○ [انواع زیارت فاطمه](#)

▪ [زیارت قبر آن حضرت](#)

▪ [زیارت روز شهادت فاطمه](#)

▪ [زیارت روز ولادت](#)

▪ [زیارت روز جمعه](#)

• [صلوات فرستادن بر فاطمه](#)

• [کشتن سب کننده فاطمه](#)

• [گرامی داشتن ذریه فاطمه](#)

• [نماز](#)

○ [نماز فاطمه](#)

▪ [کیفیت نماز فاطمه](#)

▪ وقت نماز فاطمه

○ نماز زیارت فاطمه

▪ کیفیت نماز زیارت

▪ وقت نماز زیارت

• سلام کردن به فاطمه

مقدمه

تاریخ مدیون فاطمه (س) است. او یک معجزه الهی بود. گره‌های آمیختگی حق و باطل را گریه‌های او گشود. دیوارهای بلند زندان باطل را فریادهای او ویران کرد و حق را که می‌رفت برای همیشه زندانی بماند، نجات داد. بستر بیماریش، بستر زمان را برای پویایی اسلام هموار کرد. ناله‌هایش، ستونهایی شد که بنای نوین اسلام را از ریزش بازداشت.

اگر آوای فاطمه (س) از دل آرام روزگار خویش بر نمی‌خاست، اوج نمی‌گرفت و خروش بر نمی‌آورد واقعیت‌های پنهان به ساحل نگاه ما نمی‌رسید. و در اعماق تاریخ برای همیشه ناشناخته می‌ماند.

اگر چه کم زیست و زود رفت ولی تخم گل‌هایی را در بیابان جهان افشاند که برای همیشه به شکوفه خواهند نشست و چشمان غم‌زده و پریشان را به مهمانی قرب الهی خواهند برد.

آری تاریخ مدیون فاطمه (ع) است او تاریخ را شکل داد. تاریخ با ریشه‌های فاطمه (س) آب می‌نوشد، سرسبزی می‌گیرد و به ثمر می‌نشیند فاطمه (س) لبخند جهان هستی است. عصاره بودن و چکیده آفرینش.

فاطمه (س) یک معجزه است. او تجلیگاه قدرت الهی است. اگر قدرت الهی از «امی» عقل کل می‌سازد و مهر پیامبری بر تارکش می‌نشانند از زندگی کوتاه فاطمه (س) نیز چشمه‌های معرفت را برای همیشه در کوهساران جهان روان می‌نماید. شاید کوتاهی سوره کوثر - این کوتاهترین سوره قرآن - به این نکته نظر دارد. یعنی سوره مربوط به او زود پایان می‌یابد؛ آنگونه که عمر او زود پایان یافت.

فقه در کنار کلام، تفسیر و حدیث، کوشیده است وظیفه خویش را نسبت به «کوثر» آفرینش ادا کند. راه حقشناسی از او را ارائه دهد. بخشی از افتخار طرح این الگوی بزرگ بشریت را بر دوش بکشد و سیمای او را در آینه خود منعکس سازد.

بررسی برخی از احکام فقهی مربوط به فاطمه (س) نشان می‌دهد که این احکام در شمار پرسابقه‌ترین احکام فقهی قرار داشته‌اند به عنوان مثال نماز حضرت زهرا (س) تا آنجا در صدر اسلام شهرت داشت که اهل کوفه به این نام آن را می‌شناختند و یا زیارت آن حضرت (ع) آنگونه که صاحب جواهر می‌گوید از ضروریات مذهب بلکه از ضروریات دین به شمار می‌رود. [۱].

[۱] جواهر الکلام، ۲۰ / ۸۵.

آگاهی و شناخت نسبت به فاطمه

آنکه بر قله شناخت فاطمه (س) می‌ایستد و پهندشت اختلافهای مسلمین را نظاره می‌کند؛ حق را به درستی از باطل تشخیص می‌دهد.

کسی که به سرزمین شناخت فاطمه (س) سفر کند درخت اندیشه‌اش به بار اسلام‌شناسی می‌نشیند زمینه‌های بحثی که خورشید شناخت فاطمه (س) بر آنها بتابد روشنایی و وضوح می‌یابد امامت این نابترین اندیشه کلامی با شناختن سیره فاطمه (س) شناخته می‌شود. تاریخ، کژیها و درستی‌های آن با تاریخ فاطمه (س) دانسته می‌شود و... ولی دریغا که بسیاری در نیمکره تاریک جهل و دور از نور فاطمه (س) رحل اقامت افکنده‌اند و از مزایای شناخت او در همه زمینه‌ها بی‌بهره مانده‌اند شناختن فاطمه (س) و غور در این شناخت یک ضرورت است و وظیفه. امام صادق (ع) در بیان جایگاه شناخت او فرمود: کسی که فاطمه را بدرستی بشناسد «شب قدر» را درک کرده است. [۱].

اسوه‌پذیری از فاطمه

فاطمه اسوه همه است، اسوه عهد و عصر خاصی نیست. هر چه زمان ما را از عصر او دورتر کند، بیشتر به او نیازمند خواهیم شد. ما همچنان از چشمه جوشان او می‌نوشیم بعد از ما نیز نسلهای آینده بر کناره این چشمه زانو خواهند زد. شاید از این روست که امام زمان (عج) همان نجات دهنده بشر در آخرالزمان فاطمه (س) را اسوه خویش می‌خواند زیرا نیازها و مسایل جامعه امام عصر (عج) را سیره و سلوک فاطمه (س) پاسخ می‌دهد «وفی ابنة رسول الله (ص) لی اسوة حسنة» [۱].

چشم‌های جوینده ما باید زندگی او را سراپا به نظاره بنشینند؛ چه آنکه سیره این هدیه بزرگ خدا مشعلی است که ما را از شب‌های جهل و گودالهای انحراف رهایی می‌بخشد. فقیهان مستند برخی از فتاوی خود را فعل فاطمه (س) و تاسی به آن حضرت (ع) قرار داده‌اند. به عنوان نمونه صاحب جواهر زیارت قبور در شنبه و پنجشنبه را بر پایه تاسی به فاطمه (س) مستحب مؤکد می‌شمرد. [۲].

شایسته است حوزه‌های علمی به سخنان و سیره فاطمه (س) به عنوان یک منبع فقهی بیشتر روی بیاورند.

بزرگداشت ولادت زهرا

بیستم ماه جمادی الآخر روز میلاد فرخنده فاطمه زهرا (س) است. نسبت به این روز چند عمل وارد شده است.

فلسفه این اعمال گرامیداشت روز ولادت آن حضرت (س) و در نتیجه تحکیم پیوند معنوی با آفریدگار است.

این اعمال عبارتند از:

- شادمانی کردن [۱].

- روزه گرفتن [۲].

- انجام کارهای نیکو از قبیل صدقه دادن و... [۳].

- زیارت آن حضرت (ع) [۴].

این اعمال در جای خود توضیح داده می شود.

[۱] مسار الشیعه.

[۲] مفاتیح الجنان.

[۳] مفاتیح الجنان و مسار الشیعه.

[۴] مفاتیح الجنان.

بزرگداشت روز ازدواج فاطمه

ازدواج فاطمه (س) با علی (ع) رخداد مهمی در تاریخ است که برکات این ازدواج همچنان می‌جوشد و فزونی می‌یابد درختان پر بار معرفت و گلهای عطر آگین معنویت در باغ ازدواج این دو شخصیت رویید و همچنان می‌روید. از این روی باید این نقطه عطف تاریخی را در تاریخ گرامی داشت و به همین جهت اسلام برای این روز حساس و تعیین کننده وظایفی قرار داده است؛ مانند:

- روزه گرفتن [۱].

- خواندن نماز حضرت فاطمه (س) [۲].

ناگفته نماند در تعیین روز ازدواج فاطمه (س) سه نظر وجود دارد. [۳].

۱ - اول ذی الحجه روز ازدواج بوده است.

بیشتر این نظر را برگزیده‌اند.

۲ - ششم ذی الحجه روز ازدواج بوده است.

۳ - بیست و یکم محرم ازدواج رخ داده است.

[۱] بحار الانوار، ۴۳ / ۹۲.

[۲] جواهر الکلام، ۱۲ / ۱۹۸، بحار الانوار، ۴۳ / ۹۲.

[۳] بحار الانوار، ۴۳ / ۹۲.

بزرگداشت روز شهادت فاطمه

بزرگداشت شهادت فاطمه (س) به عنوان سرآغاز مصیبت‌های اهل بیت، معنی و پیام خاصی در بر دارد چه آنکه

تفسیر درست مصیبت‌های بعدی با بزرگداشت شهادت او آشکار می‌شود.

از این روی وظایف خاصی برای بزرگداشت این روز وارد شده است. مانند:

- برپا داشتن مراسم حزن و عزا. [۱].

در این زمینه شیخ مفید می‌گوید: در روز شهادت فاطمه حزن و اندوه مؤمنین تازه می‌شود. [۲].

- خواندن زیارت حضرت (ع) [۳].

[۱] مسار الشیعه.

[۲] همان.

[۳] مفاتیح الجنان.

بزرگداشت نام فاطمه

احکام زیر اهمیت و جایگاه نام فاطمه (س) را آشکار می‌کند و تعظیم و احیای آن را لازم می‌شمرد:

۶ - ۱ - مستحب است فرزند دختر را فاطمه (س) نام گذاریم. [۱].

۶ - ۲ - به کسانی که فاطمه (س) نام دارند، باید احترام گذاشت.

امام صادق (ع) فرمود:

اگر دختری را فاطمه (س) نامیدی دشنامش مده، نفرینش مکن و او را مزن. [۲].

۶-۳ - کسی که غسل واجب بر عهده دارد بنا بر احتیاط واجب نباید جایی از بدن او را به اسم فاطمه (س)

برساند. [۳].

۶-۴ - بردن نوشته حاوی نام فاطمه (س) به مستراح کراهت دارد. [۴].

[۱] مستدرک الوسائل.

[۲] همان.

[۳] رساله عملیه حضرت امام (قدس سره).

[۴] جواهر الکلام، ۲۲ / ۷۲.

تسبیح فاطمه

کیفیت تسبیح فاطمه

بر پایه روایات، این تسبیح سی و چهار «الله اکبر»، سی و سه «الحمد لله» و سی و سه «سبحان الله» است. [۱].

[۱] وسائل الشیعه، باب ۱۰ از ابواب تعقیب حدیث ۳، جواهر الکلام، ۱۰ / ۳۹۷.

چرا تسبیح فاطمه نام گرفته است

این تسبیح از آن جهت به تسبیح فاطمه (س) نام گرفته که پیامبر (ص) آن را به این بانوی دو عالم تعلیم کرد. [۱].

[۱] همان.

اهمیت تسبیح فاطمه

تسبیح حضرت زهرا (س) از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است نکات زیر این اهمیت را آشکار می‌سازد:

الف) تاکید روایات بر آن. به برخی از این روایات اشاره می‌کنیم:

- امام باقر (ع) فرمود: خداوند در میان حمدها به چیزی با فضیلت‌تر از تسبیح فاطمه (س) عبادت نشده است. [۱].

- امام صادق (ع) فرمود: برای من تسبیح فاطمه (ع) به دنبال هر نماز در هر روز محبوبتر از هزار رکعت نماز در هر

روز است. [۲].

- امام صادق (ع) فرمود: سوگند بخدا اگر چیزی با فضیلت‌تر از تسبیح زهرا (س) بود پیامبر (ص) آن را به فاطمه

(س) تعلیم می‌داد. [۳].

- در حدیث آمده که تسبیح فاطمه (س) یکی از علامتهای مؤمن است.

ب) مستحب است کودکان را به انجام تسبیح حضرت زهرا (س) وادار کنیم. [۴].

ج) مستحب است همیشه به انجام این تسبیح مبادرت بورزیم. [۵].

د) اهمیت این تسبیح تا آنجا است که امام صادق (ع) فرمود: من سبقت اصابعه لسانه حسب له. [۶].

اگر کسی انگشتان او (بخاطر سرعت در شمارش دانه‌های تسبیح و یا بندهای انگشتان) از زبانش پیشی گیرد (و در نتیجه عدد هر ذکر را به اندازه نگوید) برای او ذکرهای فوت شده حساب می‌شود.

[۱] جواهر، ۱۰ / ۳۹۷.

[۲] همان، ۳۹۶.

[۳] همان، ۳۹۷.

[۴] مستدرک الوسائل، ۵ / ۳۶.

[۵] همان.

[۶] جواهر الکلام، ۱۰ / ۴۰۸.

وقت و موارد تسبیح

مبادرت ورزیدن به انجام این تسبیح در همه اوقات مستحب است ولی در برخی از موارد این تسبیح اهمیت و استحباب بیشتری پیدا می‌کند به برخی از آن اشاره می‌شود.

الف) به دنبال هر نماز. این مورد در صدر همه قرار دارد و بهترین آنهاست. [۱].

ب) بعد از نماز وتر. [۲].

ج) به هنگام خوابیدن. [۳].

(د) به هنگام گرفتاری و داشتن حاجت. [۴].

[۱] همان ۳۹۶.

[۲] مصباح المتعجب، ۱۴۲.

[۳] مستدرک الوسائل، ۵ / ۳۹.

[۴] همان، ۶ / ۳۱۲.

احکام تسبیح فاطمه

۱ - مستحب است موالات را در این تسبیح رعایت کرده و آن را قطع نکنیم. [۱].

۲ - مستحب است هر گاه در آن شک رخ داد مشکوک را اعاده کنیم. [۲].

۳ - مستحب است بعد از آن دعای خاصی که وارد شده است را بخوانیم. این دعا در مستدرک ج ۵، ص ۶۴ ذکر

شده است.

[۱] همان، ۵ / ۶۴.

[۲] جواهر الکلام، ۱۰ / ۴۰۷.

توسل به فاطمه

تقرب به درگاه الهی نیازمند توسل جستن به انسانهایی است که مقام و آبرویی نزد خدای متعال دارند.

نزدیکی فاطمه زهرا به خدا تا آنجا است که رضایت او رضایت خداست و خشم او غضب خداست.

بنابراین باید از «باغ قرب» او میوه بر گرفت که خداوند این نعمت بزرگ را به شیعیان ارزانی داشته است.

به همین جهت کمتر دعای توسلی است که نام زهرا (س) در آن به میان نیامده باشد.

در کنار دعاهایی که در آنها به عموم اهل بیت (ع) توسل شده دعاهایی یافت می شود که فقط توسل به فاطمه (ع)

است. مانند آنچه در روایت وارد شده که به هنگام داشتن حاجت، دو رکعت نماز بجای آور آنگاه سه بار الله اکبر

بگوی و سپس تسبیح حضرت زهرا (س) را انجام بده بعد به سجده برو و صد بار بگوی «یا مولاتی یا فاطمه

اغیثینی» سپس طرف راست صورت را بر زمین بنه و همین جمله را صد بار دیگر بخوان و بعد طرف چپ صورت را

بر زمین بگذار و صد بار دیگر آن را تکرار کن در آخر پیشانی خویش بر سجده گذار و جمله یاد شده را صد بار

دیگر انجام بده و سپس حاجتت را بخواه. [۱].

جلب رضای فاطمه

پیامبر (ص) فرمود:

خداوند با خشم فاطمه خشمگین و با رضایت فاطمه (س) خشنود می شود. [۱].

[۱] همان.

دروغ بستن به فاطمه

بنا بر احتیاط واجب دروغ بستن بر حضرت زهرا (س) روزه را باطل می‌کند. [۱].

[۱] رساله عملیه حضرت امام (قدس سره).

دعای فاطمه

۱۱ - ۱ - این دعا به عنوان دعای فاطمه (س) وارد شده و در هنگام داشتن حاجت خوانده می‌شود.

بسم الله الرحمن الرحيم

یا حی یا قیوم برحمتک استغیث فاغثنی ولا تکلنی الی نفسی طرفه عین ابداء و اصلح لی شانی کله. [۱].

۱۱ - ۲ - در روایات دعایی وارد شده که پیامبر (ص) آن را به فاطمه (س) و علی (ع) تعلیم کرد. این دعا در

مستدرک ج ۸، ص ۲۱۴ نقل شده است.

امام صادق (ع) فرمود:

اگر دخترت را فاطمه (س) نامیدی دشنامش مده، نفرینش مکن و او را مزن.

[۱] مفاتیح الجنان.

دوستی فاطمه

پیامبر (ص) فرمود:

کسی که دخترم فاطمه (س) را دوست بدارد در بهشت با من است و کسی که او را دشمن بدارد در دوزخ است.
دوست داشتن فاطمه (س) آدمی را در صد مورد سود می بخشد که آسانترین آنها مرگ، قبر، میزان، محشر، صراط و محاسبه است. [۱].

[۱] بحار الانوار، ۲۷ / ۱۱۶.

زیارت فاطمه

۱۳ - ۱ - جایگاه و اهمیت زیارت فاطمه را پیامبر (ص) فرمود:

«من زار فاطمة فکانما زارنی» [۱].

کسی که فاطمه (س) را زیارت کند گویا مرا زیارت کرده است.

[۱] مستدرک الوسائل، ۱۰ / ۱۸۲.

انواع زیارت فاطمه

زیارت قبر آن حضرت

این زیارت به این صورت است که کنار قبر آن حضرت (س) باید قرار گرفت و زیارت خاصی که با این جمله شروع

می شود را قرائت کرد: «یا ممتحنه امتحنک الله الذی خلقک قبل ان یخلقک فوجدک لما امتحنک صابرة...» [۱].

[۱] مزار شیخ مفید، ۱۵۵.

زیارت روز شهادت فاطمه

در روز سوم جمادی الثانیه - که روز شهادت حضرت (س) است - خواندن این زیارت مستحب است.

السلام علیک یا سیده نساء العالمین السلام علیک یا والده الحجج علی الناس اجمعین. السلام علیک ایتها

المظلومة الممنوعة حقها. اللهم صل علی امتک و ابنته نبیک و زوجة وصی نبیک صلوة تزلفها فوق زلفی عبادک

المکرمین من اهل السموات و الارضین. [۱].

[۱] همان، ۱۵۶.

زیارت روز ولادت

روز بیستم جمادی الثانی روز ولادت فاطمه زهرا (س) است یکی از اعمال این روز خواندن زیارت آن حضرت (س) است. می توان در این روز زیارتی را که خواندن آن در کنار قبر حضرت (س) مستحب است قرائت کرد. [۱].

[۱] مفاتیح الجنان.

زیارت روز جمعه

مستحب است انسان در هر روز جمعه غسل کند و پیامبر (ص) و فاطمه (س) و امامان علیهم السلام را از دور زیارت کند. [۱].

صلوات فرستادن بر فاطمه

پیامبر (ص) به فاطمه (س) فرمود:

ای فاطمه! هر کس بر تو صلوات بفرستد خداوند متعال وی را می بخشد و او را در بهشت به من ملحق می کند در هر کجای آن که باشم. [۱].

شیخ طوسی در کتاب مصباح المتهجد صلوات مخصوص فاطمه را ذکر می کند که بهتر است با آن بر حضرت ۳ صلوات بفرستیم. [۲].

[۱] بحار الانوار، ۴۳ / ۵۵.

[۲] مصباح المتهدد، ۳۵۸.

کشتن سب کننده فاطمه

صاحب جواهر نویسنده بزرگترین دائرة المعارف فقه شیعه می گوید: سب فاطمه (س) نیز چون سب امامان علیهم السلام موجب قتل می شود. [۱].

[۱] جواهر الکلام، ۲۱ / ۳۴۵.

گرامی داشتن ذریه فاطمه

نصف خمس، سهم سادات نیازمند است سید کسی است که از پدر به عبدالمطلب برسد هر چند این نسبت از غیر طریق پیامبر (ص) باشد با این وصف - همانطور که صاحب جواهر می گوید - سزاوار است که فرزندان فاطمه (ع) را بر دیگران ترجیح داده و به آنان خمس بیشتر بدهیم. [۱].

این مساله اعتبار خود را از این اصل می گیرد که باید فاطمه (س) را گرامی داشت.

نماز

در ارتباط با فاطمه (س) دو نماز مطرح است یکی موسوم به نماز فاطمه (س) و دیگری موسوم به نماز زیارت فاطمه (س).

نماز فاطمه

یکی از مستحبات، خواندن نماز فاطمه (س) است. پیرامون کیفیت این نماز و وقت آن، توضیحات زیر ارائه می‌شود:

کیفیت نماز فاطمه

نماز فاطمه (س) به دو صورت نقل شده است:

الف) این نماز دو رکعتی است در رکعت اول بعد از حمد صد بار سوره قدر و در رکعت دوم بعد از حمد صد بار سوره توحید خوانده می‌شود [۱] در روایت آمده که تسبیح حضرت زهرا بعد از این نماز بجای آورده شود. [۲] و نیز بر پایه برخی از روایات این نماز دعای خاصی دارد که بعد از آن خوانده می‌شود این دعا را شیخ طوسی در مصباح المتعجد نقل کرد. و خواندن آن بعد از نماز مستحب است. [۳].

ب) نماز حضرت زهرا چهار رکعت است در هر رکعت پنجاه بار سوره توحید قرائت می‌شود. [۴].

در مصباح المتهجد دعایی نقل شده که بعد از این نماز خوانده می‌شود. [۵].

[۱] همان، ۱۲ / ۱۹۵.

[۲] همان.

[۳] مصباح المتهجد، ۲۶۵.

[۴] همان، ۲۶۶.

[۵] همان.

وقت نماز فاطمه

خواندن نماز فاطمه (س) در همه اوقات مستحب است [۱] ولی در دو وقت استحباب بیشتری دارد:

صاحب جواهر می‌گوید: مؤکد بودن استحباب نماز در این ماه به جهت شرافت این ماه است. [۲].

(ب) در روز اول ماه ذی الحجّه [۳]. صاحب جواهر می‌گوید: این روز - اول ماه ذی الحجّه - روز ازدواج فاطمه (س)

با علی (ع) است. [۴].

شاید استحباب بیشتر نماز در این روز به جهت همین موضوع باشد. [۵].

[۱] جواهر الکلام، ۱۲ / ۱۹۸.

[۲] همان.

[۳] همان.

[۴] همان.

[۵] همان، ۲ / ۸۷.

نماز زیارت فاطمه

کیفیت نماز زیارت

صاحب جواهر می گوید نماز زیارت آن حضرت (س) مستحب است و این نماز به صورت هشت یا شش یا چهار یا دو

رکعت خوانده می شود. [۱].

فرزند سید بن طاووس در کتاب خود نماز زیارت را اینگونه ذکر می کند. این نماز دو رکعت دارد در هر یک از دو

رکعت بعد از حمد شصت بار سوره توحید قرائت می گردد و یا اینکه در رکعت اول بعد از حمد سوره توحید و در

رکعت دوم بعد از حمد سوره قل یا ایها الکافرون خوانده می شود. [۲].

[۱] مفاتیح الجنان.

[۲] همان.

وقت نماز زیارت

فرزند سید بن طاووس نمازی که ذکر شد را نماز زیارتی می‌داند که اختصاص به روز سوم جمادی‌الآخری (روز وفات فاطمه (س)) دارد بنابراین این نماز در این روز بجای آورده می‌شود. [۱].

[۱] احقاق الحق.

سلام کردن به فاطمه

فاطمه (س) فرمود: پیامبر (ص) به من فرمود: کسی که بر پیامبر (ص) و فاطمه (س) سه روز سلام بفرستد به بهشت رود. راوی پرسید این اختصاص به دوران حیات پیامبر (ص) و شما دارد یا بعد از مرگتان نیز چنین است فاطمه (س) فرمود: هم در زمان حیاتمان و هم بعد از مرگمان چنین است.